

Internalūs sunkumai ir mentalizacija paauglystėje: žvalgomas tyrimas

Lina GERVINSKAITĖ-PAULAITIENĖ¹
Vilniaus universitetas

Santrauka. Mokslinėje literatūroje atkreipiamas dėmesys į galimas internalių sunkumų ir mentalizacijos sąsajas, tačiau negausių pradinių tyrimų rezultatai yra priešaringi. Ypač mažai yra žinoma apie galimas internalių sunkumų ir mentalizacijos sąsajas paauglystėje. Šio žvalgomojo tyrimo tikslas yra įvertinti paauglių internalių sunkumų ir mentalizacijos sąsajas. **Metodika.** Tyrime dalyvavo 64 paaugliai (40 merginų ir 24 vaikinai), kurių amžius 13–17 m. Paauglių mentalizacijai vertinti taikytas Vidinių būsenų atpažinimo iš akių testas (vaikų versija) (Baron-Cohen, Wheelwright, Spong, Scahill, & Lawson, 2001) ir Situacinės istorijos (Gervinskaitė-Paulaitienė ir Barkauskienė, 2014), paauglių internalius sunkumus vertino tėvai – užpildė 6–18 metų vaiko elgesio aprašą (Achenbach & Rescorla, 2001). **Rezultatai.** Nerimastingumo / depresiškumo, užsisklendimo / depresiškumo ir bendri internalūs sunkumai nėra susiję su mentalizacijos netikslumais paauglystėje. Didesnės paauglių somatinės problemos yra susijusios su tikslesniu kitų žmonių elgesio paaiškinimu. Tyrimo rezultatai yra svarbūs planuojant tolesnius emocinių sunkumų ir mentalizacijos tyrimus paauglystėje.

Pagrindiniai žodžiai. Internalūs sunkumai, paaugliai, mentalizacija, emociniai sunkumai

Įvadas

Pastaraisiais metais vis daugėja tyrimų, analizuojančių mentalizacijos, t. y. savo ir kitų žmonių elgesio supratimo, susijusio su psichikos būsenomis (Allen, 2006), ir psichopatologijos sąsajas. Tyrimais aptinkama ryšių tarp ribinio asmenybės sutrikimo simptomų (Ha, Sharp, Ensink, Fonagy, & Cirino, 2013), valgymo sutrikimų (Cate, Khademi, Judd, & Miller, 2013), eksternalių sunkumų (Sharp, Croudace, & Goodyer, 2007; Gervinskaitė-Paulaitienė ir Barkauskienė, 2014) ir netikslios arba tendencingos mentalizacijos. Tyrimų rezultatai prisideda prie bandymų empiriškai patikrinti Fonagy ir kitų mentalizacijos teorijos autorių (Fonagy, Bateman & Bateman, 2011) keliamą idėją, kad vienokie ar kitokie mentalizacijos netikslumai turėtų būti būdingi visiems psichologiniams sunkumams. Kol kas dar tyrimuose labai mažai dėmesio skiriama internalių sunkumų, kurie apima depresijos, užsisklendimo, nerimo, somatinių problemų simptomus (Achenbach & Rescorla, 2001), ir mentalizacijos sąsajoms paauglystėje.

Pakankamai tiksli mentalizacija yra svarbi tarpasmeninių santykių palaikymui, reikalinga sėkmingam socialiniam funkcionavimui (Fonagy & Allison, 2012), realistiškam kitų žmonių ir savęs tarpasmeniniame kontekste supratimui. Nors internalūs sunkumai visų pirma yra apibūdinami emociniais simptomais, tyrimai rodo, kad jie yra susiję ir su tarpasmeninio funkcionavimo problemomis (Weightman, Air, & Baune, 2014), prastesniais socialiniais įgūdžiais (Letcher, Smart, Sanson, & Toumbourou, 2008). Vienas būdų geriau suprasti tarpasmeninio funkcionavimo sunkumus, susijusius su internaliais sunkumais, gali būti mentalizacijos tyrimai. Remiantis atskirų socialinės informacijos apdorojimo ypatumų tyrimais, išryškėja, kad internalių sunkumų turintys vaikai pasižymi tendencingumu apdorodami su socialinėmis sąveikomis susijusią informaciją, yra linkę neigiamai interpretuoti socialinę informaciją (Luebbe, Bell, Allwood, Swenson, & Early, 2010). Atsižvelgiant į tai, galima kelti prielaidas, kad paaugliams, turintiems nerimo, depresijos, somatinių problemų, gali būti būdingas netikslus kitų žmonių vidinių būsenų ir jų elgesio supratimas, t. y. netikslė mentalizacija, tačiau tokių tyrimų paauglystėje trūksta.

Pradiniai negausių tyrimų vaikystėje duomenys yra priešaringi. Ostlem, Bahar ir Jesse (2010) tyrimas, kuriame mentalizacija buvo vertinta naudojant interviu apie vaikų patyrimus tarpasmeniniuose santykiuose, atskleidė, kad geresnė vaikų mentalizacija buvo susijusi su jų mažesniais internaliais sunkumais. Tie vaikai, kurie savo pasakojimuose atsiskleidė kaip galintys suteikti prasmę savo ir kitų emociniams išgyvenimams, nurodyti ir suprasti su tarpasmeniniais santykiais susijusias savo ir kitų mintis, emocijas, turėjo mažiau internalių sunkumų. Kitame tyrimo, kuriame mentalizacija buvo vertinta vaikams pateikus trumpas socialinių sąveikų istorijas ir paprašius jose įsivaizduoti save ir atsakyti, ką kiti vaikai apie juos galvotų, nebuvo aptikta sąsajų tarp mentalizacijos tendencingumo ir emocinių problemų (Sharp, Croudace, & Goodyer, 2007).

Siekiant kelti tolesnes prielaidas, kokie galėtų būti paauglių, turinčių internalių sunkumų, mentalizacijos ypatumai, svarbu analizuoti ir tyrimus, kurie nagrinėja, kaip gebėjimas suprasti psichikos būsenas ir paaiškinti žmonių elgesį yra susijęs su emociniais sunkumais suaugusių žmonių imtyse.

Lee, Harkness, Sabbagh, & Jacobson (2005) tyrimas rodo, kad žmonės, sergantys tiek vidutine, tiek sunkia depresija, prasčiau atpažįsta vidines kitų žmonių būsenas. Kituose tyrimuose buvo atskirai tiriama vidinių būsenų

¹ Kontaktinis asmuo: Lina Gervinskaitė-Paulaitienė, Vilniaus universitetas, Universiteto 9/1, Vilnius 01513, Lietuva. El. paštas: lina.gervinskaite@fsf.vu.lt.

atpažinimas ir sudėtingų vidinių būsenų supratimas, kai reikia atsižvelgti į situacinę informaciją. Juose gautos sąsajos tik tarp prastesnio sudėtingų vidinių būsenų supratimo ir depresijos simptomų, bet ne tarp vidinių būsenų atpažinimo ir depresijos (Wolkenstein, Schöenberg, Schirm, & Hautzinger, 2011; Cusi, Nazarov, MacQueen, & McKinnon, 2013). Viena tyrimų mentalizacija yra nagrinėjama kaip gebėjimas suprasti prierašumo santykių patirtis psichikos būsenų perspektyvoje. Taubner, Kessler, Buchheim, Kächele ir Staun (2011) savo studijoje nerado šio gebėjimo skirtumų tarp turinčių ir neturinčių klinikinės depresijos simptomų tyrimo dalyvių. Vienas iš nedaugelio populiacinės imties tyrimų atskleidžia kitokias depresijos simptomų ir vidinių būsenų atpažinimo sąsajas. Harkness, Sabbagh, Jacobson, Chowdrey, & Chen (2005) atlikta studija rodo, kad jauni suaugusieji, turintys daugiau depresijos simptomų, geriau atpažįsta kitų žmonių vidines būsenas. Tai autoriai bando aiškinti tuo, kad neryškūs depresijos simptomai padidina žmonių jautrumą socialinei informacijai, skatina juos subtiliau analizuoti kitų žmonių elgesį (Harkness et al., 2005). Panašius rezultatus gavo ir Poletti, Sonnoli ir Bonuccelli (2014) tyrime, kuriuo nustatė ryšį tarp moterų gebėjimo geriau atpažinti kitų vidines būsenas ir lengvos depresijos simptomų. Apžvelgti tyrimų rezultatai yra prieštaringi, kol kas duomenys rodo labai skirtingas sąsajas arba neatskleidžia jokių skirtumų tarp depresijos simptomų turinčių ir neturinčių žmonių mentalizacijos.

Nerimo tyrimai rodo, kad didesnis socialinis nerimas yra susijęs tiek su prastesniu vidinių būsenų (emocijų, ketinimų, norų, minčių) atpažinimu, tiek su sudėtingų būsenų supratimu (Hezel & Nally, 2014). O'Toole, Hougaard ir Mennin (2013) atlikta emocijų atpažinimo ir supratimo ir socialinio nerimo sąsajų tyrimų metaanalizė atskleidžia panašius rezultatus – stipresnis ryšys išryškėja tarp didesnio socialinio nerimo ir prastesnio gebėjimo suprasti sudėtingas emocijas ir silpnesnis ryšys su gebėjimu atpažinti bazines emocijas. Plana, Lavoie, Battaglia, ir Achima (2014) atliktos socialinio pažinimo ir skirtingų nerimo sutrikimų sąsajų metaanalizės duomenimis, nerimo simptomai ir socialinio pažinimo sunkumai yra susiję, tačiau jie ryškiausi potrauminio streso sutrikimo atvejais, o esant kitiems nerimo sutrikimams nėra tokie stiprūs. Šie tyrimai leidžia daryti prielaidą, kad žmonės, kurie turi ryškius nerimo simptomus, gali pasižymėti prastesne į kitus žmones nukreipta mentalizacija.

Apžvelgus tyrimus atsiskleidžia, kad kol kas aptinkama nevienodų sąsajų tarp internalių sunkumų ir mentalizacijos vaikystėje bei skirtingų internalių sunkumų simptomų suaugusiųjų imtyse. Atsižvelgiant į tai, tampa dar svarbiau tirti šias sąsajas paauglystėje. Taigi šio žvalgomojo tyrimo tikslas yra įvertinti paauglių internalių sunkumų ir mentalizacijos sąsajas.

1. Metodika

1.1. Tyrimo dalyviai

Tyrimo dalyvavo 64 paaugliai iš dviejų bendrojo lavinimo mokyklų (40 merginų, 24 vaikinai) nuo 13 iki 17 metų ($M = 15,09$, $SD = 1,29$) ir jų tėvai.

1.2. Tyrime naudoti instrumentai

Mentalizacijai vertinti taikytas *Vidinių būsenų atpažinimo iš akių testas (vaikų versija)* (sutrumpintai – Akių testas) (*The Children's version of the Reading the Mind in the Eyes Test*, Baron-Cohen, Wheelwright, Spong, Scahill, & Lawson, 2001). Testas vertina tyrimo dalyvio gebėjimą atpažinti žmogaus vidines būsenas, remiantis žmogaus akių srities nuotrauka. Teste yra 28 nuotraukos, kiekvienai jų pateikiami keturi vidines būsenas apibūdinantys žodžiai. Tyrimo dalyvio prašoma pasirinkti žodį, kuris, jo manymu, geriausiai atspindi, ką žmogus nuotraukoje jaučia, galvoja ar kokia yra jo būsena. Testo įvertis yra teisingų atsakymų suma, svyruoja nuo 0 iki 28.

Situacinės istorijos (SI) (Gervinskaitė-Paulaitienė ir Barkauskienė, 2014) taip pat naudotos įvertinti mentalizacijai. Šis metodas leidžia vertinti, kaip paaugliai aiškina kito žmogaus elgesį (platesnį paties metodo ir jo kūrimo aprašymą žr. Gervinskaitė-Paulaitienė ir Barkauskienė, 2014). Tyrimo dalyviui pateikiamos 9 trumpos istorijos, kuriose aprašoma tarpasmeninė situacija, sukelianti neigiamas emocijas, ir joje dalyvaujančio veikėjo elgesys. Tyrimo dalyvio prašoma atsakyti į klausimą, kaip jis mano, kodėl pagrindinis veikėjas taip pasielgė. Atsakymai vertinami pagal dvi kategorijas: emocijos identifikavimas (ar teisingai nurodoma, kokią emociją veikėjas galėjo patirti) ir elgesio intencijos identifikavimas (ar teisingai nurodoma, kokia veikėjo elgesio intencija, ketinimas, noras, tikslas). Įvertinus respondento atsakymus, apskaičiuojami trys įverčiai: emocijos identifikacija (svyruoja nuo 0 iki 9), intencijos identifikacija (svyruoja nuo 0 iki 9) ir bendras įvertis (nuo 0 iki 18). Didesnis įvertis rodo didesnį mentalizacijos tikslumą.

6–18 metų vaiko elgesio aprašas (CBCL6/18), Achenbach & Rescorla, 2001) naudotas paauglių internaliems sunkumams vertinti. Šį klausimyną pildė vienas iš paauglių tėvų. Klausimynas leidžia įvertinti nerimastingumo / depresiškumo, užsisklendimo / depresiškumo sunkumus ir somatinius skundus. Sudėjus šių sunkumų įverčius, gaunamas bendras internalių sunkumų lygis.

1.3. Tyrimo eiga

Tyrimas vyko dviejose bendrojo lavinimo mokyklose. Gavus mokyklų direktorių sutikimą, paaugliams buvo pristatytas tyrimas, jiems išdalyti vokai tėvams su informuotu sutikimu ir prašymu užpildyti 6–18 metų vaiko elgesio aprašą (CBCL6/18, Achenbach & Rescorla, 2001). Paaugliai, kurių tėvai sutiko, kad jų vaikai dalyvautų tyrime ir užpildė pridėtą klausimyną, pildė testus mokykloje pamokų metu.

2. Rezultatai

Visų pirma, buvo įvertintas paauglių internalių sunkumų lygis remiantis lietuviškomis Žukauskienės, Kajokienės ir Vaitkevičiaus (2012) nustatytomis normomis. Šiame tyrime turinčiais sunkumų yra laikomi tie paaugliai, kurie turi tiek rizikos, tiek nuokrypio lygio sunkumų. Iš tyrimo dalyvių 6 (9,4 %) paaugliai turi nerimastingumo / depresiškumo sunkumų, 8 (12,5 %) paaugliai – užsisklendimo / depresiškumo sunkumų, 8 (12,5 %) paaugliai – somatinių problemų ir 11 (17,2 %) paauglių – internalių sunkumų.

Remiantis šiuo skirstymu, apskaičiuoti vidutiniai mentalizacijos įverčiai (1 lentelė) grupėse, pritaikytas Manno ir Whitney kriterijus ir pagal tai palyginti turintys ir neturintys internalių sunkumų paaugliai. Atlikus analizę paaiškėjo, kad tarp grupių neatsiskleidė statistiškai reikšmingų gebėjimo atpažinti vidines būsenas iš akių skirtumų ($U = 223,5$, $p > 0,05$), taip pat neaptikta skirtumų tarp intencijos identifikavimo tikslumo aiškinant kito žmogaus elgesį ($U = 258,0$, $p > 0,05$). Nors rezultatai rodo, kad internalių sunkumų turintys paaugliai prasčiau identifikuoja kito žmogaus emociją aiškindami jo elgesį, šis skirtumas tik artėja prie statistinio reikšmingumo lygmens ($U = 192,5$, $p < 0,1$). Palyginus paauglius, turinčius ir neturinčius nerimastingumo / depresiškumo, užsisklendimo / depresiškumo ir somatinių problemų, skirtumų tarp mentalizacijos įverčių taip pat nerasta.

1 lentelė. Elgesio priežasčių aiškinimo ir vidinių būsenų atpažinimo vidutiniai rangai internalių sunkumų turinčių ir neturinčių paauglių grupėse

	Nerimastingumas Depresiškumas		Užsisklendimas Depresiškumas		Somatiniai skundai		Internalūs sunkumai	
	Turintys (N = 6)	Neturintys (N = 58)	Turintys (N = 8)	Neturintys (N = 56)	Turintys (N = 8)	Neturintys (N = 56)	Turintys (N = 11)	Neturintys (N = 53)
	Rangų vidurkiai							
SI emocijų identifikavimas	25,67	33,21	32,94	32,44	21,00	34,14	23,50	34,37
SI intencijų identifikavimas	23,08	33,47	30,81	32,74	40,88	31,30	35,55	31,87
SI bendras įvertis	20,33	33,76	31,31	32,67	28,00	33,14	26,82	33,68
Vidinių būsenų atpažinimas	26,42	33,13	29,19	32,97	31,25	32,68	26,32	33,78

Siekiant įvertinti internalių sunkumų sąsajas su mentalizacijos tikslumu visoje tyrimo imtyje, buvo apskaičiuotas Spearmano koreliacijos koeficientas (2 lentelė). Kaip matome iš 2 lentelės, statistiškai reikšmingos nestiprios teigiamos koreliacijos atsiskleidė tarp somatinių skundų ir intencijų identifikacijos aiškinant istorijos veikėjo elgesio priežastis ir bendro elgesio aiškinimo įverčio. Tie paaugliai, kuriuos tėvai įvertino kaip turinčius daugiau somatinių skundų, gebėjo tiksliau nusakyti galimas istorijos veikėjo elgesio priežastis – identifiuoti jo intenciją, slypinčią už elgesio. Koreliacija tarp bendrų internalių sunkumų ir intencijų identifikavimo tik artėja prie statistinio reikšmingumo lygmens, tačiau jo nepasiekia. Kitos sąsajos buvo silpnos ir statistiškai nereikšmingos.

2 lentelė. Internalių sunkumų ir elgesio priežasčių aiškinimo bei vidinių būsenų atpažinimo sąsajos (N = 64)

	Nerimastingumas Depresiškumas	Užsisklendimas Depresiškumas	Somatiniai skundai	Internalūs sunkumai
SI emocijų identifikavimas	0,098	-0,179	0,092	-0,012
SI intencijų identifikavimas	0,126	0,032	0,316*	0,224
SI bendras įvertis	0,209	-0,144	0,304*	0,153
Vidinių būsenų atpažinimas	0,062	-0,061	0,074	0,042

Pastaba. * $p < 0,05$, pabrauktos reikšmės – $p < 0,01$.

3. Rezultatų aptarimas

Šiuo tyrimu siekta atlikti pradinę internalių sunkumų ir mentalizacijos sąsajų analizę paauglystėje. Žvalgomas tyrimas atskleidė, kad nerimastingumas / depresiškumas, užsisklendimas / depresiškumas ir bendri internalūs sunkumai nėra susiję su netikslia mentalizacija. Tik somatiniai skundai siejasi su mentalizacija, tačiau ryšys yra teigiamas, t. y. daugiau somatinių problemų turintys paaugliai pasižymi tikslesne mentalizacija.

Visų pirma, lyginome paauglių, turinčių riziką keliančių internalių sunkumų, ir paauglių, kurių internalūs sunkumai patenka į normos ribas, mentalizaciją. Rezultatai atskleidė, kad abiejų grupių paaugliai vienodai tiksliai geba atpažinti kitų žmonių vidines būsenas ir paaiškinti elgesį, identifikuodami jų patiriamą emociją ir intenciją, slypinčią už matomo elgesio. Mūsų tyrimo rezultatai dera su dalimi Wolkenstein ir kolegų (2011) ir Cusi ir kolegų (2013) tyrimų duomenų, kurie rodo, kad žmonės, kuriems diagnozuota depresija, nesiskiria nuo depresija nesergančių žmonių pagal vidinių būsenų atpažinimo tikslumą. Nors šiuose tyrimuose buvo nustatytas prastesnis depresija sergančių žmonių gebėjimas suprasti sudėtingas vidines būsenas remiantis situacine informacija, mūsų tyrimas šių skirtumų neatskleidė. Svarbu atkreipti dėmesį, kad mūsų tyrimo dalyviai nebuvo iš klinikinės imties, ir tai gali būti viena šių skirtumų priežasčių.

Analizuodami nerimastingumo / depresiškumo, užsisklendimo / depresiškumo ir bendrų internalių sunkumų sąsajas, visoje imtyje neradome ryšių tarp didesnių internalių problemų ir mentalizacijos netikslumo. Šie rezultatai papildė Sharp, Croudace ir Goodyer (2007) tyrimo duomenis, rodančius, kad vaikystėje emociniai sunkumai ir mentalizacijos netikslumas nėra susiję. Mūsų tyrimo rezultatai nedera su Hezel ir Nally (2014), O'Toole, Hougaard ir Mennin (2013), Plana ir kolegų (2014) atliktais tyrimais, rodančiais, kad skirtingi nerimo simptomai gali sietis su prastesniu gebėjimu atpažinti vidines būsenas ir suprasti bei paaiškinti sudėtingas vidines būsenas. Vis dėlto šiuose tyrimuose buvo tiriami klinikinio lygmens nerimo simptomai, išskiriant atskirus nerimo sutrikimus. Gali būti, kad populiacijos imtyje, kur nerimo sunkumai vertinami remiantis dimensiniu požiūriu, neidentifikuojant atskirų nerimo sutrikimų simptomų, sąsajos nėra tokios ryškios.

Netikėtos sąsajos buvo rastos tarp somatinių problemų ir mentalizacijos. Paaugliai, kurie tėvų buvo įvertinti kaip turintys daugiau somatinių nusiskundimų, tiksliau paaiškino kitų žmonių elgesio priežastis pateiktose situacijose ir tiksliau nurodė už elgesio slypinčią intenciją. Apie šią sąsają galima kalbėti keliais aspektais. Visų pirma, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad paauglių sunkumus vertino vienas iš jų tėvų. Internalūs sunkumai, kurie yra sunkiau pastebimi aplinkiniams, gali būti lengviau matomi ir suprantami kaip somatiniai skundai. Galima kelti prielaidą, kad galbūt didesni somatiniai skundai gali slėpti ryškesnius depresijos simptomus. Tokiu atveju šiuos rezultatus galėtume susieti su Harkness ir kolegų (2005) tyrimo rezultatais ir jų keliamomis prielaidomis, kad galbūt nedideli depresijos simptomai padidina dėmesingumą socialinei informacijai. Svarbu pažymėti, kad dėl šių reiškinų sąsajų tyrimų trūkumo sunku pagrįstai paaiškinti galimus ryšius, todėl čia svarstomos prielaidos turėtų būti vertinamos kaip preliminarios. Tolesniuose tyrimuose būtų svarbu skirti dėmesio gilesnei teorinei galimų sąsajų tarp somatinių simptomų ir mentalizacijos analizei.

Šio žvalgomojo tyrimo rezultatai skatina tęsti teorinius ir empirinius paauglių internalių sunkumų ir mentalizacijos sąsajų tyrimus. Nors tyrimo duomenys kol kas neleidžia daryti tvirtų išvadų, jie turėtų būti vertinami kaip vienas iš atspirties taškų tolesnėms analizėms.

Vienas iš galimų tyrimo ribotumų, galėjusių paveikti rezultatus, yra nedidelė populiacinė imtis. Nors dalies paauglių internalūs sunkumai vertinti kaip keliantys riziką funkcionavimui, ši grupė buvo maža. Be to, tyrime dalyvavo daugiau merginų nei vaikinių, ir šis netolygumas galėjo paveikti rezultatus. Gali būti, kad, įtraukus į tyrimą paauglius, kurie kreipiasi pagalbos dėl internalių sunkumų, tyrimo rezultatai būtų kitokie. Dėl to tolesniuose tyrimuose svarbu užtikrinti klinikinės grupės paauglių dalyvavimą, surinkti didesnę populiacinę imtį ir užtikrinti tolygų tyrimo dalyvių pasiskirstymą pagal lytį.

Šiame tyrime internalūs sunkumai buvo vertinami vieno iš tėvų, o ne pačių paauglių. Paauglių internalios problemos gali būti sunkiau pastebimos tėvams, jų lygis gali būti netiksliai įvertinamas, ir tai galėjo paveikti tyrimo rezultatus. Į kitus tyrimus būtų labai svarbu įtraukti ir pačių paauglių internalių sunkumų vertinimą.

Svarstant apie kitas galimas priežastis, dėl ko nebuvo aptikta reikšmingų sąsajų tarp internalių sunkumų ir mentalizacijos, reikia atkreipti dėmesį į mentalizacijos kompleksškumą. Visų pirma, ji gali būti apibūdinama keletu skirtingų dimensijų (platesnę apžvalgą žr. Choi-Kain & Guderson, 2008), pavyzdžiui, nukreipta į kitą žmogų ar į save. Šiame tyrime buvo vertinta tik į kitus žmones nukreipta mentalizacija. Internaliems sunkumams būdingos problemos vis dėlto visų pirma yra susijusios su intrapersonaliniu funkcionavimu, nukreiptos į save. Gali būti, kad būtent ne į kitą, o į save nukreiptos mentalizacijos, kai bandoma suprasti savo vidinį pasaulį ir elgesį, netikslumai gali ryškiau atsiskleisti šių sunkumų atvejais. Be to, mentalizacija gali būti veikiama sužadavimo ir konteksto veiksmų. Gali būti, kad ne visi mentalizacijos vertinimo metodai yra pakankamai jautrūs, kad galėtų užfiksuoti mentalizacijos netikslumus emocinių sunkumų atvejais. Planuojant tolesnius tyrimus, būtų svarbu ieškoti būdų identifikuoti mentalizacijos dimensijas ir konteksto veiksmus, kurie gali būti glaudžiausiai susiję su mentalizacijos netikslumais internalių sunkumų atvejais, ir ieškoti tyrimo strategijų bei metodų, leidžiančių tai įvertinti tyrimuose.

Išvados

- Nerimastingumo / depresiškumo, užsisklendimo / depresiškumo ir bendri internalūs sunkumai paauglystėje nėra susiję su vidinių būsenų iš akių srities atpažinimo tikslumu ir kitų žmonių elgesio priežasčių paaiškinimo, identifikuojant jų patiriamą emociją ir elgesio intenciją, tikslumu.
- Didesnės paauglių somatinės problemos yra susijusios su tikslesniu kitų žmonių elgesio priežasčių paaiškinimu ir tikslesniu intencijos identifikavimu aiškinant kitų elgesio priežastis.

Padėka

Nuoširdžiai dėkoju doc. dr. Rasai Barkauskienei už vertingas pastabas ir pagalbą atliekant tyrimą bei rekomendacijas rengiant publikaciją.

Internalizing difficulties and mentalization in adolescence: exploratory study

Lina GERVINSKAITĖ-PAULAITIENĖ¹

Vilnius University

¹Corresponding author: lina.gervinskaite@fsf.vu.lt

Abstract. Recently, possible relationships between internalizing difficulties and mentalization have been receiving increasing attention in scientific literature. However, first empirical results are inconsistent and there is a lack of studies investigating the relationships between internalizing symptoms and mentalization in adolescence.

This exploratory study **aims** to analyse the relationships between adolescents' internalizing difficulties and their mentalizing. **Participants.** Sixty four adolescents (40 girls and 24 boys) aged 13 – 17 participated in the study.

Methods. Mentalization was assessed using Reading the Mind from the Eyes Test (child version) (Baron-Cohen et al., 2001) and Situational Stories method (Gervinskaitė-Paulaitienė ir Barkauskienė, 2014), internalizing difficulties were rated by adolescents' parents using Child Behaviour Checklist 6/18 (Achenbach & Rescorla, 2001). **Results.** Anxious/Depressed, Withdrawn/Depressed and Overall internalizing difficulties were not related to mentalization accuracy in adolescence. Higher somatic problems were related with more correct explanation of other people's behaviour. The study results are important in planning further research of mentalizing and emotional difficulties.

Keywords. Internalizing symptoms, mentalizing, adolescents, emotional difficulties

Literatūra

- Achenbach, T. M., & Rescorla, L. A. (2001). *Manual for the ASEBA School-Age Forms & Profiles*. Burlington, VT: University of Vermont, Research Center for Children, Youth, & Families.
- Baron-Cohen, S., Wheelwright, S., Spong, A., Scahill, V., & Lawson, J. (2001). Are intuitive physics and intuitive psychology independent? A test with children with Asperger Syndrome. *Journal of Developmental and Learning Disorders, 5*, 47–78.
- Cate, R., Khademi, M., Judd, P., & Miller, H. (2013). Deficits in mentalization: A risk factor for future development of eating disorders among pre-adolescent girls. *Advances in Eating Disorders, 1* (3).
- Choi-Kain, L. W., Gunderson, J. G. (2008). Mentalization: Ontogeny, assessment, and application in the treatment of borderline personality disorder. *Am J Psychiatry, 165* (9), 1127–1135. doi: 10.1176/appi.ajp.2008.07081360.
- Cusi, A. M., Nazarov, A., MacQueen, G. M., & McKinnon, M. C. (2013). Theory of mind deficits in patients with mild symptoms of major depressive disorder. *Psychiatry Research, 210* (2), 672–674. doi: 10.1016/j.psychres.2013.06.018.
- Fonagy, P., Bateman, A., Bateman, A. (2011). The widening scope of mentalizing: A discussion. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice, 84*, 98–110.
- Fonagy, P., & Allison, E. (2012). What is Mentalization? The Concept and Its Foundations in Developmental Research. In N. Midgley, I. Vrouva (Eds.), *Mentalization-based Interventions with Children, Young People and Their Families* (pp. 9–11). East Sussex: Routledge.
- Gervinskaitė-Paulaitienė, L., ir Barkauskienė, R. (2014). Elgesio sunkumų turinčių paauglių mentalizacijos ypatumai. *International Journal of Psychology: A Biopsychosocial Approach, 15*, 47–68. doi: 10.7220/2345-024X.15.3.
- Ha, C., Sharp, C., Ensink, K., Fonagy, P., & Cirino, P. (2013). The measurement of reflective function in adolescents with and without borderline traits. *Journal of Adolescence, 36* (6), 1215–1223. doi: 10.1016/j.adolescence.2013.09.008.
- Harkness, K., Sabbagh, M., Jacobson, J., Chowdrey, N., & Chen, T. (2005). Enhanced accuracy of mental state decoding in dysphoric college students. *Cognition & Emotion, 19* (7), 999–1025. doi: 10.1080/02699930541000110.
- Hezel, D. M., & McNally, R. J. (2014). Theory of mind impairments in social anxiety disorder. *Behavior Therapy, 45* (4), 530–540.
- Lee, L., Harkness, K. L., Sabbagh, M. A., & Jacobson, J. A. (2005). Mental state decoding abilities in clinical depression. *Journal of Affective Disorders, 86* (2–3), 247–258. doi: 10.1016/j.jad.2005.02.007.
- Luebke, A. M., Bell, D. J., Allwood, M. A., Swenson, L. P., & Early, M. C. (2010). Social Information Processing in Children: Specific Relations to Anxiety, Depression, and Affect. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 39* (3), 386–399. doi: 10.1080/15374411003691685.
- O'Toole, M. S., Hougaard, E., & Mennin, D. S. (2013). Social anxiety and emotion knowledge: A meta-analysis. *Journal of Anxiety Disorders, 27* (1), 98–108. doi: 10.1016/j.janxdis.2012.09.005.
- Ostler, T., Bahar, O. S., & Jessee, A. (2010). Mentalization in children exposed to parental methamphetamine abuse: Relations to children's mental health and behavioral outcomes. *Attachment & Human Development, 12* (3), 193–207. doi: 10.1080/14616731003759666.
- Plana, I., Lavoie, M. A., Battaglia, M., & Achim, A. M. (2014). A meta-analysis and scoping review of social cognition performance in social phobia, posttraumatic stress disorder and other anxiety disorders. *Journal of Anxiety Disorders, 28* (2), 169–177. doi: 10.1016/j.janxdis.2013.09.005.
- Poletti, M., Sonnoli, A., & Bonucelli, U. (2014). Mild depressive symptoms are associated with Enhanced Affective Theory of Mind in nonclinical adult women. *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences, 26* (2), E63–E64. doi: 10.1176/appi.neuropsych.13060123.
- Taubner, S., Kessler, H., Buchheim, A., Kächele, H., & Staun, L. (2011). The role of mentalization in the psychoanalytic treatment of chronic depression. *Psychiatry, 74* (1), 49–57.
- Weightman, M. J., Air, T. M., & Baune, B. T. (2014). A review of the role of social cognition in major depressive disorder. *Frontiers in Psychiatry, 5*. doi: 10.3389/fpsy.2014.00179.
- Wolkenstein, L., Schönenberg, M., Schirm, E., & Hautzinger, M. (2011). I can see what you feel, but I can't deal with it: Impaired theory of mind in depression. *Journal of Affective Disorders, 132* (1–2), 104–111. doi: 10.1016/j.jad.2011.02.010.